

Het oude Buitengasthuis (Pesthuis) te Amsterdam.

Wie nu denkt hier een uitkijkpunt bereikt te hebben zooals er weinig zijn, ziet zich bij de tegenwoordige hoogte der pijnbosschen die langs des bergs flanken groeien, geweldig teleurgesteld indien hij ten minste op zijn voeten moet blijven staan. Te vergeefs loopt hij het heele kale heitje af, dat den bergtop niet „bkleedt” maar ontkleedt houdt, troosteloos zonnig. Maar treft ge het — zooals ik het trof — dat er de heeren landmeters aan het werk zijn, en verkrijgt ge dan vergunning om den toren — niet anders dan voetstuk voor een meettafel — op te klimmen, zooals mij vergund werd (den ladder die daarvoor gebruikt wordt brengen zij zelf mede en nemen zij ook weer mee terug), — in dat geval krijgt ge wat af te kijken. Meer dan veel. Ik zal u met de opsomming der oorden en steden en gouwen die dan onder uw oogbereik zijn, niet vermoeien: er zou wel een beginnen maar geen uitscheiden aan zijn. Nu eerst begrijpt ge hoe de Amsterdamsche *Medicinae Doctor* Krayenhoff, die door zijne van 1802—1811 verrichte triangulatiën den grondslag heeft gelegd der Nederlandsche topografie, er toe kwam hier een zijner sienjalen op te richten. Nu begrijpt ge mede waarom de heeren der rijksdriehoeksmeting nog steeds dit punt voor hun primair driehoekennet vasthouden, zooals het vierkante steenen paaltje verraadt aan den voet van den toren, waarin gegrift staat: aan één zij RIJKS|DRIEHOEKS|METING en aan de tegenover gestelde 1889, en waarvan ook blijk geeft het herstellen van den toren, dat net een paar jaar geleden opnieuw geschied is.

Het einde kroont het werk, en hier op Hertenheuvel hebben we met het einde onzer wandeling tevens het „hoogste” bereikt — het hoogste punt immers in het geheele doorwandelde heuvelland. Zoo zien we ons werk dan wel ten heerlijkste be kroond, doch wil ik u voor we scheiden nog eenige geheimnissen toevertrouwen. Gebouwd is dit hooge land door de voorhistorische watervloeden uit Hoogduitschland, die ongebreideld voortjoegen en hun eigen bed voortdurend verhoogden door de rots- en kiezel- en zandbezinkingen welke er uit hun zwalpenden stroom plaats vonden. Eénmaal alzo samengevoegd geweest zijnd

met de Kleef-Nijmeegsche, de Veluwzoomsche en de noordlijker Geldersche en Overijselsche hoogten, alle onderling verbonden tot een hoog vloedbed, is het na verloop van tijd, toen de afzonderlijke stroomen zich al meer en meer bepaalde beddingen gingen ingraven, van die andere heuvels gescheiden geraakt, en na eerst met de toppen droog te zijn gevallen, heeft het gaandeweg het water geheel van zijn flanken zien wijken, ja uit de hem omringende vlakten geheel of zoo goed als geheel zien verdwijnen.

Het voltrekken van dit verdrogingsproces valt waar te nemen aan de al-minderende capaciteit der nog overgebleven twee sprongen aan den berg: de eene bij Beek, de andere bij Zeddem. Het Kleine Peeske en het Kleine Fielte (aan den Diepen zonderweg) noch de Varkensplas (aan den Boterweg) hebben al iets meer te beteekenen.

En hiermede: *prosit!* Wel bekomme u deze wandeling door een weinig bekend hoekje van mooi Nederland!

Juli 1900.

HET OUDE BUITENGASTHUIS (PESTHUIS) TE AMSTERDAM. DOOR D. A. ZOETHOUT. † †

I.

Ratten en pest. Pest en ratten.

In den volksmond, orgaan der volksmeening; in de overlevering; ja zelfs in sommige Bijbelcommentaren zijn zij op zulk een wonderlijke wijze dooreengehaspeld, dat de erkenning der bacteriologen van het overwegende der rol, die de ratten spelen bij het overbrengen van de pest, als een nieuw bewijs is te beschouwen, dat met intuïtie niet valt te gekscheren, en dat de moderne wetenschap dikwijls slechts met veel hoofdbreken en na ontelbare experimenten van de ingewikkeldste soort de proef vermag te leveren op sommen, die vóór jaren en eeuwen met de vlugheid werden opgelost als waarmeê het product van twee en twee wordt gevonden.

De grijze oudheid kende de pest reeds onder den naam van „de rattenziekte.” Het oude